

15. POĽNOHOSPODÁRSTVO

Metodické vysvetlivky

Do odvetvia **poľnohospodárstva** sa zaraďujú všetky spravodajské jednotky (právnické a fyzické osoby), ktorých činnosťou je rastlinná a živočíšna výroba, služby pre rastlinnú a živočíšnu výrobu a chov rýb.

Základnou spravodajskou jednotkou na účely štatistiky pôdneho fondu a rastlinnej výroby je:

- a) súhrn poľnohospodárskej pôdy s výmerou väčšou ako 0,10 ha
- b) súhrn poľnohospodárskej pôdy s výmerou do 0,10 ha, ak
 - výrobky z tejto pôdy sa spravidla predávajú
 - je na tejto pôde vinica s výmerou väčšou ako 0,05 ha
- c) súhrn lesnej pôdy alebo rybníkov o výmere väčšej ako 0,10 ha, pokiaľ tieto kultúry nie sú už súčasťou poľnohospodárskeho závodu podľa bodu a).

Základnou spravodajskou jednotkou na účely štatistiky živočíšnej výroby je každý chovateľ hospodárskych zvierat, ktorý ich chová na predaj alebo na ďalšie spracovanie. Sem patria aj poľnohospodárske podniky a ostatní chovatelia bez poľnohospodárskej pôdy alebo s poľnohospodárskou pôdou s výmerou do 0,10 ha.

Všetky prepočty týkajúce sa intenzity poľnohospodárskej výroby sa počítajú na poľnohospodársku alebo ornú pôdu patriacu výhradne poľnohospodárskym závozom.

Súhrnné údaje o hrubej poľnohospodárskej produkcii (pozri časť 1. Základné národohospodárske ukazovatele) sú za poľnohospodárstvo spolu, t. j. vrátane dopočtu za malé podniky a obyvateľstvo. Štruktúra **hrubej poľnohospodárskej produkcie** je uvedená za podnikateľské subjekty s 20 a viac zamestnancami, ktoré sú zapísané v obchodnom registri.

V **štruktúre využitia pôdy** sú do skupiny okopanín zahrnuté zemiaky, cukrová repa technická a kŕmne okopaniny. Do priemyselných plodín sú zahrnuté olejniný, priadne rastliny, tabak, čakanka koreň, liečivé a koreninové rastliny. Do plôch ostatných poľných plodín sú zahrnuté pokusné plochy, výmera jahôd, škôlky na ornej pôde. V plochách pre osivá/sadivá sú zahrnuté sadivá a osivá kŕmnych okopanín, cukrovej repy a zeleniny.

V **rastlinnej výrobe** sú uvedené údaje o osiatych plochách a produkcii plodín za poľnohospodárstvo spolu.

Produkcii plodín predstavuje podľa Slovenských technických noriem celková úroda danej plodiny v normovanej vlhkosti a čistote, bez zberových strát vrátane podradnejších druhov používaných na kŕmenie (pozadné zrno, drobné zemiaky a pod.). Nepatria sem sadzačky a semenáčky. Úroda cukrovej repy sa uvádza bez zrážok na nečistoty. Úroda objemových krmovín je prepočítaná na hodnotu sena podľa prepočítavacích koeficientov. Produkcii zeleniny predstavuje celková úroda zeleniny aj z opakovaných plôch vrátane rýchlených skorých druhov.

V **zberových plochách** jednotlivých druhov zeleniny sú započítané plochy, na ktorých bola zelenina zasiata alebo zasadená ako hlavná plodina, a všetky opakované výsevy a výsadby vrátane zakrytých plôch.

Produčná plocha rodiacich ovocných sadov je plocha, na ktorej sú v určenom sponse vysadené ovocné stromy a kríky.

Do zisťovania o **bilancii obilnín** sú zahrnuté iba podniky pestujúce obilniny. V prírastku obilnín je zahrnutá vlastná úroda, nákup, dovoz a iný príjem. V úbytku je zahrnutá spotreba vlastných osív, predaj naturálií vlastným členom a zamestnancom, predaj obchodným a spracovateľským organizáciám, vývoz, spotreba na kŕmenie a iný výdaj.

Spotreba priemyselných hnojív sa sleduje za hospodársky rok, t. j. od 1. 7. bežného roka do 30. 6. nasledujúceho roka. Je vypočítaná len z údajov poskytnutých spravodajskými jednotkami a nie je prepočítaná na celú poľnohospodársky využívanú plochu.

V **živočišnej výrobe** do stavu kráv, prasníc a bahnic sú zaradené plemennice, ktoré sa aspoň jedenkrát oteľili, oprasili (bez prasníc vyradených z chovu, zaradených do výkrmu), resp. obahnili. V hydine sú zarátané sliepky, kohúty, husi, gunáre, kačice, káčery, morky a moriaky vrátane mláďat týchto druhov.

V **produkcii mäsa** je zahrnutý celkový objem predaja jatočného hovädzieho dobytky, ošípaných, oviec a kôz v živej hmotnosti dodaných na bitúnok, zväčšený o samozásobovanie. V produkcii kravského mlieka je okrem množstva celkového predaja a samozásobenia zarátané i mlieko vycicané, resp. skrímené telcami. V produkcii ovčieho mlieka je zahrnuté iba nadojené mlieko za poľnohospodárske podniky zapísané v obchodnom registri a za vybraných samostatne hospodáriacich roľníkov so spravodajskou povinnosťou.

V údajoch o **výlove rýb** sú zahrnuté živé sladkovodné ryby určené na konzumné a trhové účely.

Údaje o **predaji** sú za poľnohospodárske podniky zapísané v obchodnom registri a za vybraných samostatne hospodáriacich roľníkov so spravodajskou povinnosťou. Predaj všetkých výrobkov sa sleduje za kalendárny rok.

Úroveň poľnohospodárskej výroby sa počíta na výmeru poľnohospodárskej alebo ornej pôdy zistenú súpisom osiatych plôch. Úroveň poľnohospodárskej výroby na 1 obyvateľa sa počíta na stredný stav obyvateľstva v sledovanom roku.

Do skupiny **olejnín** sú zarátané všetky olejniný s výnimkou semena priadneho ľanu a koprného semena. V skupine **jatočných zvierat** spolu je zahrnutá produkcia jatočného hovädzieho dobytky, teliat, ošípaných, oviec a kôz.

Počet fariem podľa typu a triedy štandardného výstupu sa získal z Integrovaného zisťovania fariem. Typ farmy a trieda ekonomickej veľkosti sa počítala len za jednotky spĺňajúce kritéria na farmu. Prijatím nariadenia (EÚ) č. 2018/1091 sa počnúc Integrovaným zisťovaním fariem 2020 zmenili stropy v rastlinnej a živočišnej výrobe, ktoré musia spĺňať spravodajské jednotky, aby boli považované za farmu.

Definície

Využitá poľnohospodárska pôda je súhrn jednotlivých druhov pozemkov (kultúr), ktoré sa vo vegetačnom období skutočne využili v poľnohospodárskej výrobe na rastlinnú produkciu. Nepatria sem nevyužívané a opustené plochy, ktoré sa v predchádzajúcich obdobiach poľnohospodársky využívali, ale už sa neobhospodarujú zo sociálnych, ekonomických, prípadne iných dôvodov a ktoré sa už nevyužívajú v systéme striedania plodín, avšak bolo by ich možné opätovne obhospodarovať bez rozsiahlych finančných nákladov.

Ornú pôdu tvoria pozemky, na ktorých sa pestujú obilniny, okopaniny, technické plodiny, zelenina a iné záhradné plodiny, a to spravidla v určených osevných postupoch. Patria sem aj pozemky, ktoré sú dočasne zatrávené alebo sa využívajú na pestovanie viacročných krmovín, ďalej pareniská, skleníky a japany, pokiaľ sú zriadené na ornej pôde. Ladom ležiaca pôda je orná pôda vyňatá z osevného postupu a ponechaná na regeneráciu na jedno vegetačné obdobie, pričom na nej neboli zasiate žiadne plodiny alebo len plodiny na zelené hnojenie, prípadne je na nej spontánna vegetácia, ktorú možno použiť ako krmivo alebo zaoberať.

Hrubá poľnohospodárska produkcia je súčet predaja mimo podniku, vnútropodnikového obratu a rozdielu stavu zásob na začiatku a na konci roka (metóda hrubého obratu). Vypočítava sa vo fyzických jednotkách a vo finančnom vyjadrení – v stálych cenách roka 2015 (k prepočítaniu došlo v roku 2019) a v bežných cenách.

Osevnou plochou sa rozumie výmera jarnej produktívnej plochy ornej pôdy, z ktorej sa v sledovanom roku očakáva úroda. Patria sem:

- a) plochy ozimín zasiatych na jeseň predchádzajúceho roka a zachovaných do skončenia jarného osevu v sledovanom roku,
- b) plochy jarín, ktoré boli zasiate na jar v sledovanom roku,
- c) plochy viacročných plodín zasiatych v minulých rokoch a zachovaných do skončenia osevu v sledovanom roku,
- d) plochy, na ktorých sa nemohol uskutočniť osev pre nepriaznivé klimatické podmienky, ako aj ladom ležiaca pôda.

Hektárová úroda je priemerná úroda z 1 ha a počíta sa delením celkovej úrody danej plodiny zberovou plochou.

Priemerná ročná dojnosť vyjadruje objem nadojeného a vycicaného mlieka na 1 kravu. Počíta sa na priemerný počet kráv za rok. V tomto počte nie sú zarátané kravy bez trhovej produkcie mlieka (kravy mäsových plemien, vyradené kravy).

Priemerná znáška vajec na 1 sliepku vyjadruje počet celkovo znosených vajec za rok prepočítaných na 1 sliepku.

Odchov teliat, prasiat a jahniat je rozdiel medzi živonarodenými a uhynutými mláďatami (vrátane celých konfiškátov) na priemerný počet kráv, prasníc a bahníc.

V organizáciách odvetvia poľnohospodárstva sú stálymi **zamestnancami** tí, pre ktorých je práca v poľnohospodárskej organizácii jedinou alebo hlavnou činnosťou a ktorí majú v tomto zmysle uzatvorenú pracovnú zmluvu o pracovných podmienkach.

Ekonomický účet za poľnohospodárstvo je základným metodickým nástrojom na hodnotenie výkonnosti odvetvia poľnohospodárstva, resp. poľnohospodárskej prvovýroby v rámci národného hospodárstva. Základnou súčasťou sú tieto agregáty:

- **produkcia poľnohospodárskeho odvetvia** vyjadruje hodnotu poľnohospodárskych výrobkov a poľnohospodárskych služieb vyprodukovaných príslušnými jednotkami tohto odvetvia plus vedľajšie neoddeliteľné činnosti,
- **medzispotreba** vyjadruje hodnotu výrobkov, tovarov a služieb spotrebovaných vo výrobnom procese a slúži ako jeden z hlavných indikátorov produkčnej intenzity odvetvia poľnohospodárstva,
- **hrubá pridaná hodnota** vyjadruje výsledný efekt odvetvia poľnohospodárstva meraný rozdielom hodnoty produkcie poľnohospodárskeho odvetvia a medzispotreby,
- **čistá pridaná hodnota** je hodnota, ktorú vytvorili všetky poľnohospodárske jednotky po odpočítaní spotreby fixného kapitálu.

Zdroj údajov

Publikované údaje sú výsledkom štatistických zisťovaní vykonaných ŠÚ SR okrem údajov o produkcii mäsa, ktoré sú prebrané z Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Údaje o spotrebe hnojív, spotrebe prípravkov na ochranu rastlín a o úrode ovocia sú prebrané od Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho. Ekonomické účty za poľnohospodárstvo sú vypracované v spolupráci s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Podrobnejšie informácie možno získať na internetovej stránke ŠÚ SR v časti Odvetvové štatistiky – Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybárstvo, vo verejnej databáze ŠÚ SR DATAcube, a taktiež z publikácií Živočíšna výroba, predaj výrobkov z prvovýroby a bilancia plodín, Súpis plôch osiatych poľnohospodárskymi plodinami podľa stavu k 20. máju bežného roka, Definitívne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín a zeleniny, Súpis hospodárskych zvierat, strojov a zariadení v poľnohospodárstve k 31. 12., Hrubý obrat – Ekonomický účet – vybrané ukazovatele

poľnohospodárstva, Štruktúra zamestnancov v poľnohospodárstve, Integrované zisťovanie fariem 2020 – komplexné výsledky a Integrované zisťovanie fariem 2020 – typológia fariem.